

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

© 2014 ІВАШИНА О. Ф., ІВАШИНА С. Ю.

УДК 330.342.24

Івашина О. Ф., Івашина С. Ю. Соціалізація економіки в контексті постіндустріальних тенденцій

У статті розглядаються актуальна проблема соціалізації економіки та вплив на соціалізацію тих інституціональних чинників, які формуються під дією сучасних постіндустріальних тенденцій розвитку. Використано методологічні можливості сучасного інституціоналізму та враховано економіко-неекономічні взаємодії, які визначають особливості соціалізації. Соціалізація економіки розглядається в широкому контексті, зумовленому процесом універсумізації, на засадах якого формуються стратегії та моделі соціалізації. Доводиться виникнення нової системи цінностей постіндустріальної епохи, яка забезпечує високу адаптивність економіки до нових умов. Система цінностей і культури стає матрицею, на основі якої відбувається відтворення інституціональних умов існування постіндустріального суспільства, а нові соціокультурні інститути забезпечують економічну активність людей в економічній сфері. Досліджено вплив постіндустріальної культурної диференціації на процес соціалізації економіки. На основі аналізу динаміки соціокультурних показників показано їх вплив на соціалізацію цінностей постіндустріального суспільства. Доводиться, що в країні соціалізується система цінностей, яка поступово наближається до європейських стандартів і свідчить про культурний потенціал постіндустріальної модернізації економіки.

Ключові слова: соціалізація, соціалізація економіки, соціокультурні чинники, універсумізація, постіндустріальні тенденції.

Бібл.: 16.

Івашина Олександр Флорович – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ЗЕД, Академія митної служби України (вул. Рогальова, 8, Дніпропетровськ, 49000, Україна)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

Івашина Світлана Юрївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Академія митної служби України (вул. Рогальова, 8, Дніпропетровськ, 49000, Україна)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

УДК 330.342.24

UDC 330.342.24

Ивашина А. Ф., Ивашина С. Ю. Социализация экономики в контексте постиндустриальных тенденций

В статье рассмотрены актуальная проблема социализации экономики, влияние на социализацию институциональных факторов, которые формируются под действием современных постиндустриальных тенденций развития. Использованы также методологические возможности современного институционализма, учтены экономико-неэкономические взаимодействия, которые определяют особенности социализации. Социализация экономики рассматривается в широком контексте, обусловленном процессом универсумизации, на основе которого формируются стратегии и модели социализации. Доказано появление новой системы ценностей постиндустриальной эпохи, которая обеспечивает высокую адаптивность экономики к новым условиям. Система ценностей и культуры становится матрицей, на основе которой происходит воспроизведение институциональных условий существования постиндустриального общества, а новые социокультурные институты обеспечивают экономическую активность людей в экономической сфере. Исследовано влияние постиндустриальной культурной дифференциации на процесс социализации экономики. На основе анализа динамики социокультурных показателей показано их влияние на социализацию ценностей постиндустриального общества. Доказано, что в стране социализируется система ценностей, которая постепенно приближается к европейским стандартам и свидетельствует о культурном потенциале постиндустриальной модернизации экономики.

Ключевые слова: социализация, социализация экономики, социокультурные факторы, универсумизация, постиндустриальные тенденции.

Библ.: 16.

Ивашина Александр Флорович – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры менеджмента ВЭД, Академия таможенной службы Украины (ул. Рогальева, 8, Днепропетровск, 49000, Украина)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

Ивашина Светлана Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент, кафедра финансов и кредита, Академия таможенной службы Украины (ул. Рогальева, 8, Днепропетровск, 49000, Украина)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

Ivashyna Oleksandr F., Ivashyna Svitlana Yu. The Socialization of Economy in the Context of Post-industrial Trends

The article describes the actual problem of socialization of the economy, the impact on the socialization of institutional factors, which are formed under the influence of modern post-industrial development trends. Methodological possibilities of modern institutionalism were used, economic and noneconomic interactions that determine the features of socialization were considered. Socialization of the economy is taken up in the wider context, due to the process of universumization, which are formed on the basis of strategies and models of socialization. Appearance of a new system of values of postindustrial era was proved, which provides high adaptability of the economy to the new conditions. Values and culture becomes a matrix, based on which the reproduction of institutional conditions for the existence of post-industrial society, and the new socio-cultural institutions provide economically active people in the economic sphere. The influence of post-industrial cultural differentiation on process of socialization of the economy was examined. On the basis of analysis of the dynamics of socio-cultural indicators their impact on the socialization of values of postindustrial society was shown. It was proved that the country's system of values is socialized, which is gradually approaching European standards and demonstrates cultural potential of postindustrial economic modernization.

Key words: socialization, socialization of the economy, social and cultural factors universumization, post-industrial trends.

Bibl.: 16.

Ivashyna Oleksandr F. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management of FEA, Ukrainian Academy of Customs (vul. Rogalyova, 8, Dnipropetrovsk, 49000, Ukraine)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

Ivashyna Svitlana Yu. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Ukrainian Academy of Customs (vul. Rogalyova, 8, Dnipropetrovsk, 49000, Ukraine)

E-mail: ivashina_aleks@ukr.net

Сучасною тенденцією суспільних трансформацій виступає *соціалізація економіки*, яка означає становлення нових або вдосконалення вже існуючих економічних і соціальних інститутів, формування нової якості інституціональної системи. Соціалізація економіки забезпечує зростання економічної культури суб'єктів господарювання, уніфікацію їх соціокультурних переваг, формування господарської етики, якої дотримується більшість суб'єктів господарювання, а якісні інститути, створені з їх ініціативи і підтримки всього суспільства, стають основою нового економічного порядку.

Інституціональна теорія, яка досліджує процеси соціалізації людини та соціалізації економіки, зв'язки між ними, доводить, що тут вона має значно ширші можливості, ніж ті напрями економічної теорії, які розвиваються в межах традиційного мейнстріму. У своєму підході до людини сучасний інституціоналізм ставить питання про соціальні структури, в які включена людина, специфіку та розвиток таких структур, враховує соціальний та психологічний стан людини, її ментальність, соціокультурні особливості, збереження її здоров'я й навколишнього середовища, захист від зовнішніх загроз тощо. Інституціональний підхід настільки поширився в економічній думці, що нині можна говорити про інституціональну парадигму соціалізації економіки. Інституціональна теорія досліджує процес соціалізації економіки через особисті характеристики людини, які, крім її прагнення до економічної раціональності, включає такі ірраціональні елементи, як мораль, світогляд, духовне багатство, соціальний статус та ін.

Методологічні можливості сучасного інституціоналізму пояснюються його особливостями, насамперед, він приділяє підвищену увагу економічним, економіко-соціальним, економіко-культурним, економіко-політичним, економіко-духовним та іншим взаємодіям і має для цього відповідний дослідницький інструментарій. Відмітимо впровадження еволюційного підходу в інституціональну теорію. Це відбулося на основі методологічних запозичень з біології як сфери найбільш масштабного фахового застосування еволюційного підходу, що забезпечило використання біологічних термінів і підходів: наслідування, відбір, мінливість, мутації, генетична спадкоємність, пристосування, конвергенція при аналізі інституціональних змін. Постнекласична теорія довела необхідність переходу до нової наукової парадигми, в основі якої – розуміння єдності людини, її біо-соціо-духовної природи, що дозволяє по-новому розуміти реальність, людську діяльність, сам процес соціалізації тощо. У сучасній економічній науці поступово створюється цілісне знання про людину як універсум, а основою економічного та соціального розвитку розглядається соціалізація людини та економіки.

Інституціональний підхід дає можливість розглядати соціалізацію не лише як одну із форм соціальної еволюції, а й подивитися на неї в широкому контексті, зумовленому процесом універсумізації. Підхід з позицій універсумізації дає можливість розглядати соціалізацію економіки як одну із багатьох універсумних складових процесу універсумізації, що в умовах сучасних змін створює вирішальний вплив на суспільні процеси, через розвиток людини, через мікроуніверсумізацію, яка на рівні окремої людини виявляється як розвиток особистості, на основі синергетичного впливу всіх сторін людської життєдіяльності [12].

В умовах трансформації суспільства, поширення постіндустріальних тенденцій в економіці, поступово формується

нова інституціональна система. Її елементи співіснують з елементами існуючої традиційної інституціональної системи індустріального суспільства, створюються різноманітні перехідні інституціональні форми, які поступово набувають ознак зрілості та, все більше, визначають характер соціалізації економіки. Сьогодні можна констатувати, що вплив інституціональної структури постіндустріального суспільства на соціалізацію економіки та подальший вплив соціалізації економіки на рівень економічного розвитку є недостатньо дослідженим, хоча вчені економісти активно аналізують цю проблему та пропонують нові методологічні підходи: економічну синергетику, універсуміку.

Сучасне розуміння процесу соціалізації економіки закладено у працях представників соціально-інституціонального напрямку економічної теорії: М. Вебера, Т. Веблена, Д. Норта, Т. Парсонса, Э. Тоффлера, Дж. Ходжсона та інших вчених [2, 3, 9, 10, 13, 15]. В останніх дослідженнях соціалізації економіки значно розширюється коло тих економіко-неекономічних взаємодій, чинників економічної діяльності та суспільної поведінки, які визначають процес соціалізації в умовах поширення постіндустріальних тенденцій в економіці. У цій сфері досліджень слід відмітити праці українських вчених Т. М. Боголіб, А. А. Гриценка, В. О. Гришкіна, Н. М. Деевої, Ю. К. Зайцева, А. М. Колода, В. М. Тарасевича та ін. [1, 4 – 8, 12]. У їх роботах аналізується сутність, механізми соціалізації економіки, і в той же час потребують уваги впливи постіндустріальних тенденцій на процес соціалізації людини та економіки. Зростання відмінностей та перетворення індивіда в особистість, у соціологічному розумінні, усе більше відбувається в тих формах, які не притаманні індустріальному суспільству. Рух від особистості індустріальної епохи до особистості постіндустріальної епохи, який охоплює все більшу частину соціуму є малодослідженою проблемою. Її розробка являє собою не тільки великий теоретичний інтерес, а й практично пов'язана з формулюванням наукової економічної та соціальної стратегії, спираючись на яку, нові сили можуть спрямувати складний процес економічної модернізації суспільства – перебудову системи економічних відносин.

Мета статті – визначити вплив сучасних постіндустріальних тенденцій розвитку суспільства, окремих інституціональних умов і чинників на процес соціалізації економіки.

Епоха становлення постіндустріального суспільства характеризується зростанням різноманітності соціально-економічних укладів, кількості соціокультурних пластів і систем цінностей. Соціалізація економіки все більше свідчить про розрив з епохою індустріалізму, виникнення нової системи цінностей, яка стає умовою високої адаптивності соціальної та економічної систем до нових умов. У цьому зв'язку можна відмітити, що культурна цілісність індустріальної епохи вже розпалася на окремі, часто малопомітні, елементи. Вони починають взаємодіяти між собою, з елементами постіндустріального суспільства, а притаманні їм відмінності посилюються. Поступово формується нова мозаїка культур, які все більш активно взаємодіють і, разом з тим, набувають нової однорідності. Формування нової соціокультурної однорідності не означає уніфікацію культур і посилення конформізму особистості, відбувається інше – соціалізуються взаємозв'язки культурних елементів при збереженні їх розмаїття, заповнюються розриви між культурними полями.

У новій культурі з її фрагментарними, часовими уявленнями люди все більше отримують короткі модульні спалахи інформації – рекламу, команди, теорії, уривки новин, які не вкладаються у наші ментальні уявлення. Новий образний ряд важко класифікувати, насамперед тому, що він випадає із звичних концептуальних категорій, і тому, що подається у незвичній, незв'язній, скоротечній формі. Замість спроб втиснути нові модульні данні до звичних стандартних структур і категорій, люди створюють власні «смуги» ідей із того розірваного матеріалу, які вони отримують із засобів масової інформації. Поглиблює розуміння причинно-наслідкових зв'язків нашої сучасної культури використання комп'ютерів. Комп'ютер дозволяє створювати осмислені цілісності з великої кількості незв'язних явищ.

Сьогодні ми не маємо готової ментальної моделі реальності, змушені постійно її формувати та переформовувати. Це тисне на нас, але одночасно і веде до більшої індивідуальності, демасифікує як особистість, так і культуру [13, с. 272 – 273].

Постіндустріальна тенденція культурної диференціації та демасифікації є очевидним фактом. Зміни в культурі впливають на широко розповсюджені риси, із яких складається соціальний характер людини. Вони формують людей таким чином, «що їхня поведінка це не питання свідомого вибору того, додержуватися або ні існуючої соціальної моделі, а бажання поступати так, як їм належить поступати, і водночас задоволеність від того, що вони поступають відповідно до вимог культури». Відповідно, змінюються риси характеру, які притаманні всьому суспільству, створюється новий соціальний характер.

Глобалізація та постіндустріальна модернізація сучасного суспільства приводять до розпаду його існуючої однорідності та появи все більшої кількості типів ціннісних пластів і субкультур. Виникнення множини систем цінностей – це результат змін у виробництві та поглиблення соціальної диференціації в суспільстві, які прискорюють подальші зміни в економічній та соціальній системах. Руйнуються структури, у межах яких традиційно відбувається соціалізація індивідів. Всебічна глобалізація постіндустріальної епохи насичує культурне поле новими цінностями, змінюючи хід і механізми соціалізації економіки. У цих умовах поведінка людини вже не може жорстко регламентуватися, задаються лише загальні, більш рухливі та не багатовисельні інститути-рамки. Відповідно, людина отримує все більшу свободу вибору ціннісних орієнтацій. З'являються нові форми і механізми соціалізації, які все більше доповнюють та заміщують її існуючі форми і механізми.

Перебудова форм і механізмів соціалізації економіки, «вимивання» з них елементів індустріалізму відбувається під впливом кількох факторів. Найбільш важливими з них є:

- ✦ характер, темпи і масштаби інституціональних зрушень;
- ✦ глобальні та постглобальні впливи;
- ✦ розвиток масових інтернет-комунікацій;
- ✦ розвиток освіти;
- ✦ зміни у сімейно-шлюбних відносинах.

Останній фактор характеризує глибинні зміни, що відбувається в соціумі. До теперішнього часу немає соціологічних досліджень, які б давали повну картину соціалізації в динаміці. Разом з тим, окремі аспекти цього процесу вивчені достатньо. Найбільш важливими результатами є визнання того, що найбільш значущими сучасними інсти-

тутами, які впливають на засвоєння людьми нових цінностей та культури, є освіта.

У світі сучасних наукових даних особливе значення в процесі соціалізації людини мають ранні етапи її життя, до 80% середнього обсягу знань, які людина накопичує до 17 років, уже засвоюється в 4-х річному віці. За наявності великої кількості різноманітних засобів комунікацій для засвоєння колективного соціального досвіду, досвід і знання людини не є пропорційними рокам її життя. Таким чином, величина накопиченої інформації, статус і престиж людини не залежать від віку. Прикладом цьому є молоді політики, бізнесмени, урядовці та ін. Від того, як відбувається соціалізація нового покоління, яку інформацію воно отримує, до яких ідеалів і цінностей воно долучиться, значною мірою залежатиме, у чийх руках буде знаходитися доля людства. Соціалізація економіки створює економічного суб'єкта як уособлення певних універсальних цінностей, на засадах яких будуються можливі стратегії та моделі соціалізації економіки.

Формується система культури, на основі якої відтворюється спосіб життя спільноти. Однак відтворення існуючих форм суспільного життя не є основною тенденцією розвитку соціокультурних механізмів соціалізації людини в сучасному суспільстві. Поглиблення соціальної диференціації та спеціалізації інститутів, що беруть участь у соціалізації, порушує плавність і монотонність самого процесу соціалізації. Це приводить до розширення часових і просторових меж соціалізації, зникнення чітких меж її етапів, зміни її внутрішнього змісту, внаслідок якісного ускладнення та варіативного поділу тієї інформації, яку має засвоїти людина в процесі свого соціального становлення. Усе це обумовлює важливі риси процесу перетворення індивіда в особистість – соціалізації. Зміст і форми процесу соціалізації залежать від формальної приналежності людини до конкретної соціальної групи, конкретного суспільства та типу культурної системи.

Очевидно, що сьогодні процес соціалізації все менше відбувається під впливом звичних для більшості універсальних, цілісних і абсолютних цінностей індустріального суспільства і пострадянської епохи. На них усе більше впливають цінності постіндустріального суспільства, а також притаманні будь-якому суспільству ірраціоналізм, містицизм, нерозвиненість духовної культури. Якщо порівняти той діапазон, у якому різні соціальні системи допускають відхилення від прийнятих норм поведінки, то безумовно, він є найбільшим в умовах постіндустріального суспільства.

Постіндустріальні тенденції прискорюють формування нових соціальних зв'язків, деформують існуючі, пострадянські механізми соціалізації, привносячи до них нові інститути, цінності та моделі поведінки. Усе це певною мірою вилучає людину зі знеособленої функції індустріального виробництва, змінює її соціально-психологічну цілісність і відкриває шлях до перетворення людини в творчу креативну особистість.

Поступово система цінностей, система культури постіндустріальної епохи витискує подібні елементи попередньої епохи і перетворюється в матрицю, на основі якої відбувається відтворення всього укладу життя суспільства. Воно змінюється достатньо швидко, долає відносну замкненість, локальність мікрокосму та уявляється йому як певний конгломерат подій, що відбувається в просторі та часі. Особливості соціокультурного середовища постіндустріального суспільства переламуються в структурі якостей особис-

тості досить своєрідно. Справа в тому, що кожен мікрокосм не просто включений в певне суспільство в межах окремої держави, що являє собою лише фрагмент даного суспільства з його набором механізмів соціалізації та культурних цінностей, а і в глобальне соціальне та культурне поле. Як наслідок, формується універсум-макрокосм, де кожен окремий елемент мікроструктури надає йому свої ознаки.

Соціалізація економіки приводить до того, що економічну активність людей безпосередньо в економічній сфері все більше забезпечують нові соціокультурні інститути постіндустріалізму. Саме вони формують відношення до праці, визначають конкурентні переваги людських ресурсів і загальний рівень конкурентоспроможності національної економіки. Питання про те, за яких умов соціокультурний розвиток визначається економічними досягненнями, а при яких – соціокультурні показники починають визначати економічну динаміку залишається відкритим. У цьому зв'язку можна навести роботи голландського аналітика міжкультурного менеджменту Г. Хофстеда, який протягом довгого часу аналізував культурне середовище компанії IBM та її філіалів у різних країнах світу (понад 150 тис. осіб). Вивчаючи відмінності між представниками різних націй у цінностях, що належать до сфери праці, він визначив чотири показники, які, на його думку, характеризують ці відмінності (дистанція влади; уникнення невизначеності; індивідуалізм-колективізм; чоловічість-жіночість). Г. Хофстед ранжував культури за величиною впливу цих змінних. Він та його послідовники розглядають культури як на макро-(країн), так і на мікрорівнях (організацій). На основі аналізу зазначених показників було побудовано відому «матрицю культур», яку використовують практично всі вітчизняні спеціалісти з міжкультурного менеджменту [14, с. 29; 16, с. 309 – 331].

Про особливості соціалізації в Україні найкраще свідчать два показники: «індивідуалізм – колективізм» і «чоловічість – жіночість». «Індивідуалізм» (*Individualism – I*) – система відносин, в якій люди турбуються передовсім про себе та свої сім'ї. В «індивідуалістичному суспільстві» люди більше належать самі собі, самостійні й очікується, що вони насамперед дбають про себе і свою сім'ю. Для суспільств з високою оцінкою індивідуалізму характерна висока емоційна незалежність від компанії, менеджери намагаються бути лідерами і виконувати різноманітні функції; вони очікують подібного внеску від інших, а особисті рішення вважають кращими; і менеджери цінують автономність у своїй роботі. Водночас колективізм характеризується тісними соціальними зв'язками, взаємодопомогою та лояльністю щодо організації, спільноти, суспільства. У «колективному суспільстві» кожен народжується і соціалізується у певному оточенні. Кожна особа вносить свій внесок у групу і певний час користується увагою з боку групи. Основне гасло «колективного суспільства» – вірність для групи понад усе. У «колективних країнах» часто існує емоційна залежність від організації чи спільноти, існує намагання досягти підпорядкованості й дисциплінованості, групові рішення вважаються кращими за особисті, а управлінці, перш за все цінують безпеку у своїй роботі. Тенденція до зростання показника індивідуалізм з 50 до 71 (усього – 100) свідчить про поступове формування «індивідуалістського» типу світогляду в Україні.

«Чоловіче начало» (*Masculinity – MA*). Переважаючим взірцем соціалізації в усьому світі для чоловіків є наполегливість (настирливість), а для жінок – виховання (ви-

ношування). У країнах з високим рівнем МА успішними вважаються менеджери, у яких спостерігається очевидне переважаювання «чоловічих рис»: агресивності, конкурентності, точності й жорсткості, і менш виражені «жіночі» риси, як-от: м'якість, поступливість, інтуїтивність та емоційність (як вони визначаються стереотипами). У країнах з високим МА рівнем доходів, визнання та успіх (кар'єрне просування) надзвичайно важливі для працівників. Люди надають перевагу вищим доходам перед меншим обсягом робочого часу, існує спрямованість на роботу, а в центрі уваги більшості людей – успіх (досягнення), який визначається через матеріальний добробут і професійне зростання. У суспільствах з низькою оцінкою МА працівники цінують співробітництво і безпеку, праця займає менше місце в житті людини, досягнення визначаються через людські взаємовідносини, існує менший наголос на роботу, люди надають перевагу меншій кількості робочих годин перед оплатою праці. За нашими оцінками, існує постійна тенденція зростання показника МА з 40 до 72. Пояснити цю тенденцію в Україні можна складними соціально-економічними умовами; схильністю до «споживання», у тому числі до «показного споживання».

Наведені результати дослідження цікаві насамперед тим, що дають можливість виявити тенденції, стан важливих компонентів світоглядних, культурних та трудових цінностей людей. Показники такі: I = 71, MA = 72. Для порівняння відповідні показники цінності культур окремих країн світу за Хофстедом такі: США – 91 і 62; Німеччина – 67 і 66; Японія – 46 і 95; Франція – 71 і 43; Голландія – 80 і 14; Китай – 20 і 50 [14].

Використовуючи значення показників Г. Хофстеда для України та значення культурних вимірників для інших країн світу, за формулою середньої геометричної культурних вимірників, Ю. М. Петрушенко зробив порівняльний аналіз вітчизняної культури з культурами інших країн і розрахував показники дистанції культур. За його оцінками, показниками дистанції культур, близькими до України, є культури таких країн, як Румунія, Болгарія, Російська Федерація, Греція, Польща, Португалія, Іспанія. Країнами з культурами, що найбільш відрізняються від української та забезпечують високий рівень конкурентоспроможності національної економіки, є Данія, Ірландія, Австрія, Великобританія, Фінляндія, Ізраїль, Швейцарія, США. Порівняльний аналіз показників дистанції культур та індексу глобальної конкурентоспроможності доводить їх тісний зв'язок (індекс кореляції вищий за 0,7) [11, с. 57 – 59].

Практично всі прихильники концепції міжкультурного менеджменту та організаційної культури погоджуються з твердженням про те, що культура, охоплюючи цінності та практику поведінки, є продуктом умовностей. Соціалізація охоплює групи людей і одночасно зближує і відрізняє одну групу від іншої; у відповідності з цим є підстави вважати, що культура, по-перше, виникає із соціалізації, а по-друге, що вона є відносно стабільною.

Що стосується першого припущення, то можна заперечити дане твердження думками медиків і психологів, які вважають, що людина починає соціалізуватися ще в період вагітності матері. Наш предмет дослідження більшою мірою стосується вірогідності другого припущення – про стабільність культури в певному часовому періоді. На нашу думку, очевидний факт, що можна говорити лише про відносну стабільність культури, але разом з тим, це свідчить про складність і повільність процесу соціалізації відносин постіндустріального суспільства в Україні.

ВИСНОВКИ

Наведене суто теоретичне описання та спроби накласти дану схему на конкретну ситуацію в країні можуть не тільки спростити, а й суттєво викривити реальну картину. Очевидно, що подібні результати аналізу мають досить умовний характер, проте, на їхній основі можна прогнозувати майбутній вектор розвитку національної економіки. Таким чином, є всі підстави зробити припущення про те, що за останні десятиліття цінності українців поступово наближаються до європейських стандартів. З огляду на цінності сучасної молоді, які, незважаючи на всі політичні перипетії сьогодення, відображають майбутню модель розвитку українського суспільства в напрямку його постіндустріалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Боголіб Т. М.** Інституціональні чинники соціалізації суспільства в умовах глобалізації / Т. М. Боголіб // Європейський вектор економічного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 262 – 267.
2. **Вебер М.** Протестантська етика і дух капіталізму / Вебер М. / Пер. з нім. О. Погорілого. – К.: Основи, 1994. – 261 с.
3. **Веблен Т.** Теорія праздного класу / Пер. с англ. / Т. Веблен. – М.: Прогресс, 1984. – 368 с.
4. **Гриценко А. А.** Капіталізація і соціалізація економіки в ретроспективі і перспективі / А. А. Гриценко // Соціальна економіка. – Випуск 15. – С. 191 – 195.
5. **Гришкін В. О.** Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи: монографія / В. О. Гришкін. – Дніпропетровськ: Пороги, 2005. – 498 с.
6. **Дєєва Н. М.** Потенціал соціалізації і його регулювання в економіці: теорія, методологія, перспективи: монографія / Н. М. Дєєва. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2006. – 444 с.
7. **Зайцев Ю. К.** Соціалізація економіки України та система трансформація суспільства: методологія і практика: монографія / Ю. К. Зайцев. – К.: КНЕУ, 2002. – 188 с.
8. **Колот А. М.** Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку: монографія / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2010. – 251 с.
9. **Норт Д.** Інститути, інституціональне змінення і функціонування економіки / Д. Норт; [пер. с англ. А. Н. Нестеренко]. – М.: Фонд економічної книги «Начала», 1997. – 527 с.
10. **Парсонс Т.** О структурі соціального діяння / Т. Парсонс. – М.: Академічний проєкт, 2000. – 880 с.
11. **Петрушенко Ю. М.** Дослідження зв'язку між культурними та економічними показниками суспільного розвитку: соціетальний підхід / Ю. М. Петрушенко // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип. Проблеми сучасної економіки та інституціональна теорія. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 55 – 68.
12. **Тарасевич В.** Екуніка: гіпотези і опити: монографія / В. Н. Тарасевич. – М.: ТЕИС, 2008. – 565 с.
13. **Тоффлер Е.** Третя хвиля / Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2010. – 795с.
14. **Шеремет П.** Особливості української національної бізнес-культури і лідерства / П. Шеремет // Отдел кадров. – 2003. – № 8 (95). – С. 28 – 31.
15. **Hodgson G. M.** Darwinism in Economics: From Analogy to Ontology / G. M. Hodgson // Journal of Evolutionary Economics. – 2002. – Vol. 12. – Issue 3. 7.
16. **Hofstede G.** Managing Differences in the Multicultural Organization / Organizational Psychology / Ed. by Kolb D. / G. Hofstede. – N.J.: Prentice Hall, Inc. – 1984. PP. 309 – 331.

REFERENCES

- Boholib, T. M. "Instytutsionalni chynnyky sotsializatsii suspilstva v umovakh hlobalizatsii" [Institutional factors socialization of society in the context of globalization]. *Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku*, no. 2 (2012): 262-267.
- Dieieva, N. M. *Potentsial sotsializatsii i ioho rehuliuвання v ekonomitsi: teoriia, metodolohiia, perspektyvy* [Potential socialization and its regulation in the economy: theory, methodology, perspective]. Dnipropetrovsk: ART-PRES, 2006.
- Gritsenko, A. A. "Kapitalizatsiia i sotsializatsiia ekonomiki v retrospektive i perspektive" [Capitalization and socialization of the economy in retrospect and prospect]. *Sotsialna ekonomika*, no. 15: 191-195.
- Hryshkin, V. O. *Sotsializatsiia ekonomiky Ukrainy: teoriia, metodolohiia, perspektyvy* [Socialization of Economy of Ukraine: Theory, Methodology and prospects]. Dnipropetrovsk: Porohy, 2005.
- Hodgson, G. M. "Darwinism in Economics: From Analogy to Ontology". *Journal of Evolutionary Economics*, vol. 12, no. 3.7 (2002).
- Hofstede, G. "Managing Differences in the Multicultural Organization", 309-331. N. J.: Prentice Hall, Inc., 1984.
- Kolot, A. M. *Sotsialno-trudova sfera: stan vidnosyn, novi vyklyky, tendentsii rozvytku* [Social and labor issues: the state of relations, challenges and trends]. Kyiv: KNEU, 2010.
- Nort, D. *Instituty, instytutsionalnoe izmenenie i funktsionirovanie ekonomiki* [Institutions, Institutional Change and Economic Performance]. Moscow: Nachala, 1997.
- Parsons, T. *O strukture sotsialnogo deystviia* [The structure of social action]. Moscow: Akademicheskii proekt, 2000.
- Petrushenko, Yu. M. "Doslidzhennia zv'язku mizh kulturnymy ta ekonomichnymy pokaznykamy suspilnoho rozvytku: sotsiialnyi pidkhid" [Investigation of the connection between cultural and economic indicators of social development: societal approach]. In *Formuvannia rynkovoї ekonomiky. Spets. vypusk: Problemy suchasnoi ekonomiky ta instytutsionalna teoriia*, 55-68. Kyiv: KNEU, 2010.
- Sheremet, P. "Osoblyvosti ukrainkoї natsionalnoi biznes-kultury i liderstva" [Features of the Ukrainian national business culture and leadership]. *Otdel kadrov*, no. 8 (95) (2003): 28-31.
- Tarasevich, V. *Ekunika: gipotezy i opyty* [Ekunika: hypotheses and experiments]. Moscow: TEIS, 2008.
- Toffler, E. *Tretia volna* [The Third Wave]. Moscow: AST, 2010.
- Veblen, T. *Teoriia prazdnogo klasya* [Theory of the Leisure Class]. Moscow: Progress, 1984.
- Veber, M. *Protestantska etyka i dukh kapitalizmu* [The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism]. Kyiv: Osnovy, 1994.
- Zaitsev, Yu. K. *Sotsializatsiia ekonomiky Ukrainy ta systemna transformatsiia suspilstva: metodolohiia i praktyka* [Socialization of Economy of Ukraine and systemic transformation of society: Methodology and Practice]. Kyiv: KNEU, 2002.